

Adviezen

Consultatieversie Wet Bestemming Lichamen van Overledenen

****Inleiding****

In de inleiding van de memorie van toelichting wordt gesteld dat dit wetsvoorstel er hoofdzakelijk op gericht is om een extra vorm van lijkbezorging mogelijk te maken, namelijk alkalische hydrolyse. Daarnaast wordt de noodzaak benadrukt om de Wet op de Lijkbezorging (Wlb) te moderniseren. De huidige wet zou onvoldoende mogelijkheden bieden voor de bestemming van lichamen en sluit niet meer aan bij de diversiteit van wensen en tradities. Dit wetsvoorstel beoogt daarom de Wlb te vervangen en introduceert nieuwe keuzemogelijkheden, zoals alkalische hydrolyse als alternatief voor begraven en cremeren. Daarnaast worden bestaande procedures verbeterd, zoals het vaststellen van identiteit en doodsoorzaak, en worden er bepalingen ingevoerd voor de bescherming van de lichamelijke integriteit van overledenen.

****Hoofdpijnen van de wijzigingen zijn:****

1. Verruiming van de keuzemogelijkheden voor de bestemming van lichamen, waaronder alkalische hydrolyse.
2. Modernisering van procedures voor het vaststellen van identiteit en doodsoorzaak.
3. Bescherming van de lichamelijke integriteit van overledenen bij postmortale verzorging.
4. Aanpassing aan maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de vraag naar eeuwigdurende grafrust en een flexibeler aanpak van religieuze en levensbeschouwelijke behoeften.
5. Invoeren van noodprocedures voor de bestemming van lichamen in crisissituaties.

Het wetsvoorstel benadrukt dat, waar mogelijk, de wensen van de overledene leidend moeten zijn. Voor situaties waarin nabestaanden ontbreken of onbekend zijn, krijgt de burgemeester de verantwoordelijkheid voor de bestemming van het lichaam.

De eerste wettelijke regeling van de lijkbezorging, de Begraafwet van 1869, richtte zich primair op de volksgezondheid en de opsporing van strafbare feiten. Dit wetsvoorstel bouwt daarop voort en introduceert tevens waarborgen voor de rechten van overledenen en hun nabestaanden, in lijn met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM), met name artikel 8 (recht op privé- en gezinsleven) en artikel 9 (vrijheid van gedachte, geweten en religie).

Het voorstel streeft ernaar de persoonlijke wensen en waardigheid van de overledene te respecteren, ook in de procedures rond de bestemming van het lichaam. Dit sluit aan bij een zorgvuldige omgang met lichamelijke integriteit en de bescherming van religieuze en culturele uitingen rondom overlijden, wat vanuit het EVRM van groot belang wordt geacht.

In het wetsvoorstel wordt geadviseerd om het taalgebruik te moderniseren. De bestaande terminologie, zoals termen als "lijk", wordt aangepast om de wet toegankelijker en minder beladen te maken voor burgers en professionals. Incidenten bevestigen de noodzaak van deze aanpassingen. De Wet Bestemming Lichamen van Overledenen verbetert de huidige wetgeving, maar er moet kritisch worden gekeken of de basisprincipes in alle gevallen voldoende tot hun recht komen. Dit advies belicht de punten waar verdere verbetering mogelijk is.

****Hoofdpijnen van het wetsvoorstel****

1. Verruiming van keuzemogelijkheden voor de bestemming van lichamen, inclusief alkalische hydrolyse.

Advies: Onderzoek de mogelijkheid om ook het zeemansgraf op te nemen.

Opmerking:

De memorie van toelichting vermeldt dat innovaties zoals elektrische installaties en natuurbegraafplaatsen mogelijk net zo milieuvriendelijk zijn als alkalische hydrolyse. In de TNO-rapporten wordt bij begraven het effect van de grafsteen en de benodigde ruimte wordt meegenomen, terwijl grafstenen niet verplicht zijn en ruimteverlies enkel bij eeuwigdurende graven speelt. Een voordeel van alkalische hydrolyse is wel dat deze vorm van lijkbezorging dichter bij begraven staat dan cremeren.

Een belangrijke overweging bij uitvaartmethoden is de symboliek en historische lading ervan. Zo wordt het verbranden van lichamen door sommigen nog steeds geassocieerd met negatieve historische gebeurtenissen, zoals de verbranding van ketters en de vernietiging van Joodse levens in de Tweede Wereldoorlog. Dit heeft ertoe geleid dat crematie voor sommigen een beladen geschiedenis heeft. Alkalische hydrolyse kan daarom een aantrekkelijk alternatief zijn, omdat deze methode van lijkbezorging dichter bij de symboliek van begraven staat dan bij de totale vernietiging die met cremeren wordt geassocieerd.

2. Modernisering van procedures voor het vaststellen van de identiteit en de doodsoorzaak**

Advies: Breid dit artikel uit – Voer een verplichte naamplaat in.

Toelichting:

Artikel 8 in de huidige wet, voorgesteld als artikel 15, is aanzienlijk verbeterd. De arts die de lijkschouw verricht, moet voortaan ook de identiteit van de overledene vaststellen en een identificatiemiddel op niet-invasieve wijze aan het lichaam bevestigen. Degene die de overledene in de kist of een ander lijkomhulsel plaatst, stelt een document op waarop de gegevens van het identificatiemiddel en een registratienummer worden vermeld. Dit registratienummer mag uitsluitend op de kist worden geplaatst.

Daarna volgen dezelfde bepalingen als in de huidige wet: de beheerder van de begraafplaats, het crematorium of het hydrolysatorium controleert het nummer op de kist en handelt volgens een vastgestelde procedure als dit niet klopt.

In de memorie van toelichting staat dat alleen het registratienummer op de kist mag worden vermeld. Dit is echter beperkend. Veel nabestaanden hebben de gewoonte om uit traditie een naamplaat op de kist te plaatsen. Ook veel uitvaartondernemers bevestigen een naamplaat met het registratienummer erbij, omdat veel nabestaanden bezwaar hebben tegen enkel een nummer op de kist. In een discussie op Facebook vroeg een ondernemer zich zelfs af of een kleinkind straks nog wel “Dag, lieve opa De Vries” op de kist mag zetten met een viltstift.

Het vermelden van de naam biedt een extra veiligheidsmaatregel om al vóór de uitvaart eventuele verwisselingen te ontdekken. Controle op de begraafplaats, het crematorium of het hydrolysatorium kan pas plaatsvinden na een herdenkingsdienst op een andere locatie, zoals een kerk. De wet houdt geen rekening met deze situatie, maar het kan minstens zo pijnlijk zijn – zo niet pijnlijker – als een verwisseling pas na de herdenkingsdienst wordt ontdekt. Het incident in Voerendaal in juli 2023 bewijst dit: daar hoorden familieleden in de kerk dat hun vader twee dagen eerder was begraven en dat zij bij de kist van een ander zaten.

Het is onbegrijpelijk waarom alleen het registratienummer op de kist mag worden vermeld. In veel landen, waaronder EU-lidstaten, is het verplicht om de naam op de kist te vermelden. Ook de internationale richtlijn voor het vervoer van overledenen schrijft dit voor. Na het incident in Limburg was iedereen het erover eens: dit mag nooit meer gebeuren. Dit wetsvoorstel gaat niet ver genoeg om dit te voorkomen. Verder is het vreemd dat bij crematie of alkalische hydrolyse de naam wél op de asbus of stofbus moet worden vermeld.

*****De dagelijkse praktijk*****

Uitvaartverzorgers doen hun uiterste best om dergelijke fouten te voorkomen. Een gangbare praktijk is om op de rand van de kist, bij het hoofd- en/of voeteinde, een sticker met de naam aan te brengen. Deze naam wordt tijdens het afscheid vaak bedekt door de binnenbekleding van de kist en is dan niet zichtbaar. De naam wordt ook vaak aangebracht aan de binnenzijde van de deksel van de kist. Soms wordt er daarnaast een naamplaat op de buitenzijde van de deksel geplaatst. In veel gevallen wordt de kist gesloten in het bijzijn of met de nabestaanden. Als dit vlak voor de gang naar de begraafplaats of het crematorium gebeurt, is er nauwelijks risico dat het misgaat. Wordt de kist echter op verzoek van nabestaanden of om andere redenen eerder gesloten, dan bestaat er wel een risico. Dit risico wordt aanzienlijk verminderd als er een naamplaat op de kist is geplaatst.

Het verbod op het gebruik van deze gegevens zou ook betekenen dat ze niet meer in rouwbrieven en advertenties mogen worden vermeld. In streken waar dezelfde achternamen veel voorkomen, kan het echter noodzakelijk zijn om extra gegevens te vermelden om duidelijk te maken om wie het gaat. Over de jaren is deze praktijk al veranderd: zo wordt vaak het woonadres niet meer vermeld om inbraak te voorkomen, en is "in de leeftijd van ... jaar" vaak vervangen door geboortedatum en overlijdensdatum.

Een duurzame naamplaat kan bovendien als extra identificatiemiddel dienen bij opgraving van de stoffelijke resten.

***** Lijkschouw *****

In het wetsvoorstel blijft staan dat de lijkschouw zo spoedig mogelijk moet plaatsvinden. Toch stelt de memorie van toelichting dat dit niet altijd noodzakelijk is bij een verwacht overlijden in verpleeghuizen. Een tijdige lijkschouw is echter van belang om vast te stellen of er sprake is van een niet-natuurlijke dood, zodat eventuele strafbare handelingen worden opgemerkt en daders kunnen worden vervolgd. De wetgever acht dit in een verpleeghuis bij een verwacht overlijden niet nodig. Beperkte verzorging en koeling van het lichaam worden toegestaan, evenals verplaatsing binnen het gebouw, omdat uitstel ten koste gaat van de kwaliteit van de opbaring en het afscheid. Dit is een verbetering ten opzichte van de huidige situatie, maar er zijn enkele kanttekeningen:

1. **Onduidelijkheid over wie het overlijden vaststelt**

Het is onduidelijk wie bepaalt of er sprake is van overlijden. Dit brengt het risico met zich mee dat een overlijden verkeerd wordt beoordeeld en de overledene, zoals in 2008 gebeurde, levend in de koelcel belandt (zie Kamervragen van het lid Agema; ah-tk-20082009-751).

2. **Directe lijkschouw bij specifieke wensen**

Het starten met koelen is in principe positief, maar bepaalde groepen willen de overledene juist zo snel mogelijk vervoeren. In dergelijke gevallen moet het mogelijk blijven dat een arts de lijkschouw direct uitvoert.

3. **Uitsluiting van deze regeling voor verwacht overlijden in een woonhuis**

Het moet duidelijk zijn dat deze regeling niet geldt voor een verwacht overlijden in een woonhuis, om te voorkomen dat leken het overlijden vaststellen en beginnen met de verzorging. Hierdoor zou mogelijk bewijs voor een niet-natuurlijke dood kunnen verdwijnen.

*****Toelichting:*****

Op sommige websites van uitvaartverzorgers wordt aangegeven dat het na een overlijden thuis goed is om eerst de tijd te nemen alvorens een arts te waarschuwen. In deze periode zouden de nabestaanden ook een deel van de verzorging van de overledene kunnen overnemen. Vanuit het oogpunt van opsporing is dit echter onwenselijk, vooral omdat de arts vaak een vertrouwensrelatie heeft met de nabestaanden van de overledene.

4. *****Kosten van noodzakelijke handelingen na overlijden*****

Het zou wenselijk zijn om vast te leggen dat de kosten van noodzakelijke handelingen na overlijden, inclusief koeling, door de zorginstelling worden gedragen.

3. **Bescherming van de lichamelijke integriteit van overledenen bij postmortale verzorging****

Advies Voeg toe dat de expliciete opdracht voor invasieve handelingen door de opdrachtgever pas na het overlijden gegeven mag worden.

Opmerking:

Het is positief dat lijkschennis nu strafbaar wordt voor iedereen en niet alleen in de krijgstuicht wordt genoemd. Hoewel het zelden voorkomt, blijkt opsporing en vervolging in uitzonderlijke gevallen belangrijk te zijn voor de nabestaanden (zoals besproken in de podcast **Napleiten** #114, over ontucht met een overledene).

Verder is het goed om te benadrukken dat voor alle invasieve handelingen een expliciete opdracht vereist is.

Toelichting:

In de wet zou moeten worden opgenomen dat deze opdracht alleen na overlijden mag worden gegeven. Dit voorkomt dat zorginstellingen dergelijke toestemming al op voorhand in hun algemene voorwaarden opnemen. Net als bij orgaandonatie moeten nabestaanden hierin altijd een stem hebben.

Het wetsvoorstel besteedt veel aandacht aan de bevoegdheid om onderzoek te verrichten op het lichaam van een overledene. Zo'n onderzoek valt onder de brede taken van opsporing en onderzoek. Het gedetailleerd beschrijven van specifieke handelingen kan echter onpraktisch zijn, omdat het de indruk kan wekken dat handelingen die niet expliciet worden beschreven, niet zijn toegestaan.

De heer jhr.mr. H.F. van Kinschot, die van 1948 tot 1988 werkzaam was bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en een diepgaande kennis van de Wet op de lijkbezorging had, adviseerde destijds al om medische procedures en technische details niet uitgebreid in de wet vast te leggen. Op deze manier zou de wet ruimte blijven bieden voor nieuwe wetenschappelijke en technische ontwikkelingen, zonder beperkt te worden door verouderde beschrijvingen.

4. Aanpassing aan maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de vraag naar eeuwigdurende grafrust en een flexibeler systeem voor religieuze en levensbeschouwelijke behoeften.**

Geen advies

Opmerking:

De maatschappelijke ontwikkelingen vragen om meer eeuwigdurende grafrechten, mede door moslims die niet meer worden overgebracht naar het geboorteland van hun (voor)ouders. Het uitgeven van dergelijke graven kan echter leiden tot een verlies aan schaarse grond. Wanneer alle overleden moslims volgens deze voorschriften in Nederland worden begraven, zou jaarlijks een verlies van zes voetbalvelden aan grond kunnen ontstaan.

5. Invoeren van noodprocedures voor de bestemming van lichamen in crisissituaties.**

Geen advies**

****Verdere adviezen: ****

****Verandering van de naam en het gebruik van het woord “lijk”****

Advies: Verander de naam van de Wet op de Lijkbezorging niet.

Toelichting:

Het behoud van het woord “lijk” in de wetgeving is belangrijk voor continuïteit en helderheid in de samenleving, mede door de wijdverspreide acceptatie ervan in verschillende sectoren. Het woord is stevig verankerd in samengestelde termen als “lijkauto,” “lijkkist,” en “lijkbezorging,” die zowel door burgers als professionals – zoals journalisten, politiemensen, en juristen – veelvuldig worden gebruikt. Daarnaast is het woord “lijk” in dialecten en bij bepaalde bevolkingsgroepen, zoals de Surinaamse gemeenschap, minder beladen.

Het vervangen van het woord brengt een risico op verwarring en mogelijke juridische complicaties, vooral binnen de rechtspraak en andere officiële contexten. “Lijk” heeft een lange geschiedenis in de wetgeving en biedt duidelijke en precieze taal, wat essentieel is in situaties waarin juridische nuances belangrijk zijn. Termen als “lichaam van de overledene” kunnen verwarring zaaien, vooral wanneer nieuwe begrippen geen gevestigde juridische precedentwaarde hebben of minder specifiek zijn.

De voorgestelde wijziging lijkt vooral voort te komen uit emotionele overwegingen, terwijl het belangrijk is dat de taal in de wetgeving nauwkeurig, consistent en herkenbaar blijft. Het woord “lijk” is nog steeds breed geaccepteerd en functioneel in zowel formele als informele context, en het behoud voorkomt onnodige complicaties.

Het behouden van het woord “lijk” in de wetgeving is ook essentieel gezien het brede gebruik ervan in professionele kringen en diverse bevolkingsgroepen. In termen als “lijkauto,” “lijkkist,” en “lijkbezorger” is het diep verankerd in het dagelijks taalgebruik en wordt het niet als storend ervaren. Babs Bakels schreef eens in het AD dat we bang zijn geworden voor de dood en daarom het woord “lijk” willen vermijden, door het bijvoorbeeld te vervangen door “lichaam van de overledene”. Maar proberen we niet juist al jaren om het taboe rond de dood te doorbreken? Het vervangen van dit soort termen lijkt een stap terug in dat proces. Zij schreef ook dat op den duur het woord lichaam ook weer beladen zal worden en dan weer vervangen moet worden.

Het vervangen van “lijkschouwer” door “schouwarts” kan bovendien leiden tot verwarring. In Nederland wordt de arts die een tweede oordeel geeft bij euthanasie namelijk ook “schouwarts” genoemd. Het gebruik van dezelfde term voor verschillende functies kan in medische en juridische contexten tot misverstanden leiden, gezien de specifieke taken van een lijkschouwer.

In de memorie van toelichting staat een aanzienlijke lijst van wetten die ook zouden moeten worden aangepast aan de nieuwe terminologie. Deze uitgebreide herziening vereist grote inspanning en kan leiden tot juridische en administratieve complicaties.

Bovendien komt een groot deel van de burgers nooit direct met deze wet in aanraking, waardoor de verandering van terminologie vooral gevoelsmatig lijkt. De huidige terminologie is voor een breed publiek duidelijk, beproefd, en ingeburgerd, zonder aanleiding tot verwarring.

Het vervangen van “lijk” door “lichaam van de overledene” heeft ook een nadelig effect op de leesbaarheid van de wet. Vervanging van alle keren “lichaam van de overledene” en “bestemming van het lichaam van de overledene” door “lijk” en “lijkbezorging” zou de tekst van de memorie van toelichting met bijna vijfhonderd woorden en drieëntwintighonderd letters inkorten. Het behoud van deze woorden zou zeker ook gewaardeerd worden door griffiers in rechtbanken, ambtenaren die een proces-verbaal opstellen, en mensen met dyslexie.

****Aanpassingen met betrekking tot het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) ****

In de inleiding wordt het EVRM genoemd. De artikelen in deze wet moeten ervoor zorgen dat de rechten genoemd in het EVRM worden gewaarborgd. De vraag is of dit in alle situaties het geval is, met name of de artikelen 8 en 9 van het EVRM voldoende beschermd zijn. Om de naleving hiervan beter te waarborgen, worden de volgende adviezen gegeven:

Adviezen:

- a. Breid artikel 5 uit om te stellen dat de opdrachtgever niet mag handelen in strijd met artikel 8 EVRM.
- b. Creëer een systeem waarmee familieleden in de eerste lijn tijdig over een overlijden worden geïnformeerd.
- c. Maak het mogelijk om in de BRP de wens voor de lijkbezorging vast te leggen.
- d. Richt een centraal register in voor uitvaartwensen.
- e. Maak een register waarin alle begraafplaatsen, crematoria, en hydrolysatoria hun gegevens vastleggen.

a & b

****Toelichting**:**

Het is opvallend dat artikel 18 uit de oude wet nu is verplaatst naar artikel 5. Dit artikel, dat sinds 1991 van kracht is, krijgt nu extra nadruk. Dit is belangrijk omdat de wensen van de overledene nog te vaak worden overschaduwd door de wensen van nabestaanden. Artikel 8 van het EVRM waarborgt het recht op familiebanden. Door uiteenlopende omstandigheden kunnen familiebanden echter verbroken zijn, waardoor sommige familieleden niet op de hoogte worden gebracht van een overlijden. Dit kan onbedoeld gebeuren, doordat de opdrachtgever de contactgegevens niet heeft, maar ook opzettelijk, door geen melding te maken van het overlijden. Uit jurisprudentie blijkt dat rechters in vrijwel alle gevallen toestaan dat familieleden afscheid mogen nemen. In één zaak werd zelfs een boete opgelegd aan een opdrachtgever die bewust naliet familieleden te informeren, onder verwijzing naar artikel 8 EVRM.

Dit betekent dat een opdrachtgever verplicht is familieleden te informeren over het overlijden, tenzij hij kan aantonen dat hij de contactgegevens niet heeft. Het opnemen van een verbod om in strijd te handelen met artikel 8 EVRM kan ertoe leiden dat de opdrachtgever meer moeite doet om familieleden op te sporen. Dit zou ook het aantal rechtszaken waarin nabestaanden een afscheid willen afdwingen, verminderen.

Door de invoering van de AVG is het moeilijker geworden om contactgegevens te achterhalen, maar aanpassingen in het BRP zouden het mogelijk moeten maken om directe familieleden te informeren. (Zie ook verdere toelichting bij de AVG.)

- c. ****Maak het mogelijk om in het BRP de wens inzake de lijkbezorging vast te leggen****

****Toelichting**:**

Er zijn verschillende manieren om uitvaartwensen vast te leggen, maar deze bieden niet altijd de garantie dat de laatste wens van de overledene daadwerkelijk wordt nageleefd. Dit kan door onwetendheid gebeuren, wanneer een testament of codicil te laat wordt ontdekt, of met opzet, bijvoorbeeld door een testament opzettelijk later te openen of een codicil te vernietigen. Nabestaanden of uitvaartverzorgers menen soms dat de voorkeur van nabestaanden voorrang moet krijgen boven de wensen van de overledene. Een bekend motto in de uitvaartbranche luidt: "Een goed afscheid helpt je verder." De vraag blijft echter of een uitvaart die tegen de wens van de overledene ingaat een goed afscheid kan zijn.

In België is in het BRP vastgelegd of iemand gecremeerd wil worden. Als deze wens niet is vastgesteld, geeft de ambtenaar geen toestemming voor crematie. Dit systeem zou in Nederland kunnen worden overgenomen, met mogelijkheden om nabestaanden de keuze te laten wanneer geen wens is vastgelegd. Artsen hebben toegang tot het BRP en kunnen deze wens vastleggen in het formulier dat zij opmaken in verband met hun identificatieplicht. Mocht de overledene zijn wens over de lijkbestemming hebben gewijzigd zonder dat dit in het BRP is bijgewerkt, dan blijft beroep mogelijk bij de Officier van Justitie. Dit was ook het geval voor de wetswijziging van de Wet op de Lijkbezorging in 1955, toen voor crematie een codicil vereist was.

- d. ****Creëer een centraal register voor de vastlegging van wensen ten aanzien van de uitvaart****

****Toelichting**:**

Omdat notariskantoren niet 24/7 bereikbaar zijn en een codicil geen volledige zekerheid biedt, worden uitgebreide uitvaartwensen vaak vastgelegd bij uitvaartverzorgers, die dit vaak kosteloos aanbieden als klantenservice. Dit biedt echter geen garantie dat deze wensen worden nageleefd. Nabestaanden zijn niet altijd op de hoogte of negeren soms bewust deze wensen door een andere uitvaartondernemer in te schakelen. De overheid kan de branche stimuleren een landelijke registratie op te zetten en richtlijnen te bieden voor de vastlegging van uitvaartwensen.

- e. ****Maak een centraal register waarin alle begraafplaatsen, crematoria en hydrolysatoria hun gegevens vastleggen****

****Toelichting**:**

Wanneer familieleden niet op de hoogte zijn van een overlijden en de uitvaart niet hebben kunnen bijwonen, zoals bij een verwantschapsonderzoek door een geadopteerde, is het belangrijk dat de plek waar de overledene of zijn overblijfselen zijn begraven of verwerkt, toegankelijk is. Er bestaan nu al registers van begraafplaatsen op het internet, maar een centraal register kan de zoekopdracht sterk

vergemakkelijken. De overheid zou het samenvoegen van deze registers tot een groot, overzichtelijk register kunnen stimuleren.

Wanneer de overblijfselen na crematie of alkalische hydrolyse zijn overgedragen aan de opdrachtgever, heeft deze het recht om zelf een bestemming te kiezen. Voor nabestaanden kan kennis over de bestemming van belang zijn. Momenteel is deze informatie alleen beschikbaar voor de opdrachtgever. Er zou onderzocht moeten worden in hoeverre de belangen van nabestaanden verhouden tot de privacy van de ontvanger van de overblijfselen.

****Begraafplaatsen:****

Pas artikel 49 aan door te bepalen dat, indien mogelijk, moet worden gekozen voor herbegraven van stoffelijke resten.

****Toelichting**:**

Veel mensen kiezen bewust voor begraven vanwege hun overtuiging. Het is daarom opmerkelijk dat de wetgever, die waarde hecht aan de vrijheid van geloof, toestaat dat stoffelijke resten na afloop van de grafrustperiode zonder toestemming van belanghebbenden kunnen worden gecremeerd of gehydrolyseerd.

****Advies:**** Verbeter het toezicht op het ruimen van graven en sta het gebruik van een begraafslag toe voor het verzamelen van stoffelijke resten.

Stichting Alert & Zorgzaam pleit al jaren voor meer zorgvuldigheid bij het ruimen van graven. Zij brengen misstanden aan het licht, onder andere door het publiceren van foto's. In reactie hierop hebben veel begraafplaatsen in hun reglement vastgelegd dat bij het ruimen alleen het personeel dat hiervoor is aangewezen aanwezig mag zijn. Zelfs ervaren uitvaartverzorgers die namens nabestaanden als getuige aanwezig willen zijn bij de opgraving, worden vaak geweigerd. Dit kan het wantrouwen van nabestaanden versterken.

Een ander probleem betreft de stoffelijke resten en hun registratie in particuliere graven. Wanneer deze graven worden geruimd, worden de resten soms buiten het graf geplaatst in laag 0 of -1. Dit gebeurt ook bij het "schudden" van graven. Omdat laag 0 of -1 niet als een grafruimte wordt beschouwd, verwijderen sommige begraafplaatsen de namen van deze overledenen van de grafkaart en uit de online begraafplaatsregisters. Dit kan zeer confronterend zijn voor nabestaanden. Dit kan worden voorkomen door de stoffelijke resten bij schudden op de grafkaart te behouden of door toe te staan dat de resten worden herbegraven in een begraafslag binnen het graf.

****Grondwater:****

Op sommige plaatsen in Nederland is het grondwaterpeil verhoogd ter bescherming van de natuur. Dit heeft nadelige gevolgen voor begraafplaatsen. In sommige gevallen kan dit worden opgelost door grafkelders te plaatsen. Ook kan overwogen worden om bovengronds begraven te stimuleren, zoals al gebeurt op de R.K. begraafplaats aan de Kerkhoflaan in Den Haag.

****Registratie van asbussen****

De nieuwe wet maakt het mogelijk om een asbus mee te geven in de kist, wat op zich een goede regeling is. Wel zou een registratieverplichting in de wet moeten worden opgenomen. Zonder deze registratie kan de begraafplaats zijn administratieve taak niet naar behoren uitvoeren.

Dit is vooral van belang bij het begraven in een algemeen graf. As en stoffelijke resten worden vaak opgeslagen in plastic asbussen. Deze worden bij het ruimen van het graf teruggevonden, wat de begraafplaats voor een dilemma stelt: wat te doen met deze asbus? Vaak wordt registratie vermeden omdat begraafplaatsen een tarief in rekening brengen voor het begraven van een asbus. Het zou nuttig zijn als de persoon die de kist sluit en het document opmaakt, ook verantwoordelijk is voor de registratie van eventuele asbussen.

****Crematie (Alkalische Hydrolyse)****

****Afgifte van de Overblijfselen - Artikel 64****

****Advies:**** Breid artikel 64 uit met de bepaling dat het crematorium, bij twijfel of de afgifte van de as de rechten van andere belanghebbenden zou kunnen schenden, de as niet mag afgeven.

****Toelichting:****

Bij de afgifte van overblijfselen moet rekening worden gehouden met artikel 8 van het EVRM. Er dient daarom een goede waarborg te komen die ervoor zorgt dat alle familieleden hun rechten kunnen behouden. In dit verband kan ook de vraag worden gesteld of de termijn van 14 dagen niet te kort is.

In de memorie van toelichting wordt vermeld dat de termijn van 14 dagen wordt aangehouden om te onderzoeken of de overledene wensen heeft vastgelegd met betrekking tot de bestemming van de overblijfselen. Ook wordt aangegeven dat de termijn nabestaanden de ruimte moet geven om gezamenlijk een bestemming te bepalen. De opdrachtgever kan verzoeken van nabestaanden om mee te beslissen echter negeren, wat niet zelden leidt tot een gang naar de rechter. Vóór de huidige wet bestond de verplichting om de as bijeen te houden, maar de nieuwe wet maakt as-splitsing mogelijk. Of de huidige termijn voldoende tijd biedt om de rechten van andere belanghebbenden te waarborgen, zal de praktijk uitwijzen. Het opnemen in de wet dat de beheerder van het crematorium de as bij twijfel niet mag afgeven, zou deze rechten kunnen waarborgen.

De wens om de termijn te verkorten komt voort uit het idee dat herdenkingsdiensten beter kort na de crematie dan ervoor kunnen plaatsvinden. Wettelijk gezien is dit nu al mogelijk; van definitieve afgifte is namelijk geen sprake als de asbus na de herdenking weer door het crematorium wordt teruggenomen. In de wet zou vastgelegd kunnen worden onder welke voorwaarden dit mogelijk moet zijn.

****Advies:**** Leg in de wet vast dat de overblijfselen na het proces volledig tot as moeten worden verwerkt.

****Toelichting:****

Onlangs vroeg een uitvaartverzorger of het wettelijk verplicht was om de as volledig te cremuleren, omdat de nabestaanden dit liever niet wilden. Een discussie op internet toonde aan dat de kennis over deze wet onvoldoende is, zelfs bij crematoria. Na een verwijzing naar het wetsvoorstel ontstond er discussie over de noodzaak hiervan. Sommige collega's vonden dat nabestaanden het recht

zouden moeten hebben om de resten zonder nabewerking in een kistje te ontvangen. Anderen wezen erop dat onverwerkte botdelen, wanneer zij in de natuur worden verstrooid, tot onnodige strafrechtelijke onderzoeken zouden kunnen leiden. Dit leidde zelfs tot oproepen tot burgerlijke ongehoorzaamheid om nabestaanden tegemoet te komen.

****Aangifte van Overlijden****

****Advies:**** Leg de aangifte van overlijden vast in de wet of in een algemene maatregel van bestuur.

****Toelichting:****

Het is belangrijk dat de aangifte van overlijden zorgvuldig gebeurt. Sinds enkele jaren is het mogelijk om digitaal aangifte te doen. De akten worden opgemaakt en ondertekend door de ambtenaar van de burgerlijke stand, waarbij het voorlezen en ondertekenen door de aangever is vervallen. Hierdoor is een belangrijke controle weggevallen, wat kan leiden tot fouten met ernstige gevolgen. Een fout in de aangifte moet hersteld worden door de Officier van Justitie, wat enige tijd kan duren. In Den Haag is ooit de fout gemaakt dat niet de gegevens van de overledene, maar die van de aangever werden gebruikt in de akte. Deze "dode" collega heeft hier maanden hinder van ondervonden. Ook kleinere fouten komen voor, zoals een geboortedatum die per abuis als sterfdatum wordt genoteerd of het doorgeven van verkeerde gegevens aan de Belastingdienst.

De rijksoverheid heeft ervoor gekozen dit niet centraal te regelen, waardoor elke gemeente zijn eigen digitale loket heeft. Dit betekent helaas dat elke gemeente zijn eigen regels hanteert, wat leidt tot verwarring en ongelijke behandeling. De digitalisering zorgt ook voor een slechter contact tussen de ondernemers en de ambtenaren. Dat kan bij spoedsituaties lastig zijn.

In sommige gemeenten is een eerste persoonlijke verschijning vereist voordat aangifte via eHerkenning mogelijk is. Door verschillen in de vereiste eHerkenningsniveau's tussen gemeenten moet de aangifte soms alsnog door een lokale collega worden gedaan. In bepaalde gemeenten moet bij de aangifte zelfs het BSN-nummer worden ingevoerd. Dit alles zorgt voor verwarring en onduidelijkheid. Bovendien zijn de kosten van eHerkenning voor kleinere ondernemers relatief hoog.

Daarnaast rijst de vraag of de aangifte wel door het bedrijf zou moeten worden gedaan. De aangifte wordt gedaan op persoonlijke titel, dus waarom kan dit niet via DigiD in plaats van via eHerkenning?

****Vrije Keuze****

****Advies:**** Leg in de wet vast dat nabestaanden vrij moeten zijn in hun keuze van een uitvaartverzorger.

****Toelichting:****

In de memorie van toelichting wordt toegelicht hoe nabestaanden een uitvaartverzorger kiezen. Nabestaanden hebben tegenwoordig uiteenlopende wensen en er bestaat ook een breed aanbod aan uitvaartverzorgers. Geloofsovertuiging en levensstijl spelen vaak een grote rol bij deze keuze. Helaas kunnen nabestaanden niet altijd vrij kiezen voor een uitvaartverzorger die bij hen past. Direct na het overlijden zijn nabestaanden zeer kwetsbaar, en sommige uitvaartverzorgers maken daar misbruik van, bijvoorbeeld door het beheer van mortuaria in ziekenhuizen of zorginstellingen over te nemen.

Volgens een uitspraak van 3 december 1999 vallen alle handelingen die direct na het overlijden noodzakelijk zijn, onder "noodzakelijke zorg." Alles wat daarna komt, en wat mortuariumbeheerders als "wenselijke zorg" benoemen, is uitvaartzorg. Via constructies dwingen mortuariumbeheerders nabestaanden tot afname van deze uitvaartdiensten, met als doel de volledige uitvaartopdracht binnen te halen. De financiële belangen zijn hierbij zo groot dat dit vaak op zeer indringende wijze gebeurt. (Zie de uitgebreide toelichting in het dossier mortuariumbeheer, de uitzendingen van *Kassa* over dit onderwerp, en de Kamervragen van het Kamerlid Arib).

In de memorie van toelichting staat ook dat de keuze van de verzekering een indicatie kan geven van de wens van de overledene, vooral bij naturaverzekeringen. Dit is echter discutabel, aangezien dergelijke verzekeringen vaak bij geboorte door de ouders worden afgesloten met een zeer algemene omschrijving, om de premie laag te houden. Maatschappelijke veranderingen kunnen echter om aanpassingen vragen, en veranderingen in geloofsovertuiging of levensbeschouwelijke opvattingen kunnen betekenen dat de oorspronkelijke verzekering niet meer aansluit bij de wens van de overledene.

Door het provisieverbod voor uitvaartverzekeringen zijn veel tussenpersonen en verzekeraars gestopt met het aanbieden van deze producten. Uitvaartverzekeringen worden nu veelal online afgesloten, waardoor de noodzakelijke informatie en advisering ontbreekt. Veel verzekerden zetten een uitvaartverzekering voort die oorspronkelijk door hun ouders is afgesloten, en ook hun kinderen doen dit vaak vanwege de gratis dekking tot een bepaalde leeftijd. Bovendien verplichten veel verzekeraars de keuze voor een uitvaartverzorger die onder contract staat bij de verzekeraar, of ze hebben een eigen organisatie voor de uitvoering van de uitvaart. Het kiezen van een andere uitvaartverzorger wordt dan bestraft met een hoge korting op de uitkering, omdat de verzekeraar hierdoor zijn inkoopvoordeel verliest.

De memorie van toelichting benadrukt de grote diversiteit in uitvaartwensen en de diversiteit onder uitvaartverzoekers. Dit klopt: volgens recente tellingen staan er momenteel 2.500 onderaannemers geregistreerd bij de Kamer van Koophandel, variërend van grote tot kleine bedrijven. Kleinere bedrijven moeten zich onderscheiden van de grotere en doen dit vaak door zich te richten op specifieke doelgroepen. Aangezien een uitvaart raakt aan de geloofsovertuiging en levensstijl van de overledene en diens nabestaanden, is het gewenst dat nabestaanden kunnen kiezen voor een uitvaartverzorger met dezelfde achtergrond of affiniteit met hun geloofsovertuiging en levensstijl. De wetgever zou er alles aan moeten doen om deze keuzevrijheid te waarborgen.

****AVG****

****Inleiding:**

Op enkele punten zijn artikelen aangepast aan het EVRM. Artikel 8 geeft het recht op gezinsleven, wat ook belangrijk is bij de rechten van nabestaanden. Programma's zoals *Opsporing Verzocht*, *DNA Onbekend* en *De Erfgenaam* tonen aan hoe essentieel het kan zijn als een onderzoek eindigt bij een overlijden. Het wordt duidelijk hoe moeilijk het soms is om nabestaanden of bloedverwanten te achterhalen, in tegenstelling tot bijvoorbeeld in de VS, waar het vaak eenvoudiger is. De regels van de AVG kunnen conflicteren met de belangen van nabestaanden. Het zou goed zijn om te onderzoeken hoe dit verbeterd kan worden.

De AVG-regels werken nadelig bij het waarborgen van de rechten van nabestaanden op de volgende punten:

1. Bij het ontbreken van contactgegevens van familieleden in de eerste lijn.
2. Bij het maken van opnames van uitvaarten.
3. Bij het waarborgen van de integriteit van het lichaam van de overledene en het voorkomen van diefstal.
4. Bij het opsporen van rechthebbenden of andere nabestaanden van een graf.

1. ****Ontbrekende contactgegevens van familieleden in de eerste lijn****

- Artikel 8 van het EVRM geeft nabestaanden het recht op een afscheid. De opdrachtgever van de uitvaart heeft echter niet altijd de contactgegevens van alle familieleden in de eerste lijn. Een oplossing hiervoor zou nuttig zijn.
- ****Suggestie:**** Op de persoonskaart in het BRP staan de namen van eerstelijns familieleden (ouders en kinderen). Deze kaart vermeldt echter niet of deze familieleden nog in leven zijn. Deze aanvulling zou direct na de aangifte van overlijden moeten plaatsvinden. Via de berichtenbox kunnen alle betrokkenen dan automatisch een bericht ontvangen.

2. ****Opnames van uitvaarten****

- Sinds de invoering van de AVG is het veel moeilijker geworden om geluids- en beeldopnames te maken van uitvaarten, terwijl dit jarenlang gebruikelijk was als blijvende herinnering. Voor de invoering van de AVG veranderde de techniek, waardoor opnames vaker werden gemaakt. Opvallend is dat nabestaanden die aanvankelijk geen opnames wilden, deze vaak achteraf toch wensten, omdat er achteraf behoefte bleek. Sinds de invoering van de AVG zijn veel nabestaanden teleurgesteld doordat hen deze herinnering werd onthouden. Sommige begraafplaatsen omzeilen dit probleem door de beelden als bewakingsbeelden te beschouwen, waardoor voorafgaande goedkeuring niet nodig is. Een uitzondering op de regeling voor opnames zou wenselijk zijn.

3. ****Bewaking van de integriteit van het lichaam en het voorkomen van diefstal****

Incidenten in rouwcentra komen gelukkig zelden voor. Schending van de integriteit van het lichaam heeft voor zover bekend slechts één keer plaatsgevonden, maar diefstal van sieraden van de overledene gebeurt helaas vaker. Deze sieraden, vaak erfstukken, kunnen aanleiding geven tot onenigheid bij de verdeling. Ter voorkoming van incidenten worden bewakingscamera's bij uitvaartcentra geplaatst, wat soms strijdig is met de AVG. Een aparte richtlijn hiervoor zou wenselijk zijn.

4. ****Opsporing van rechthebbenden of nabestaanden van een graf****

De rechthebbende van een graf is verplicht om contactgegevens actueel te houden en wijzigingen door te geven aan de administratie van de begraafplaats. Deze verplichting geldt alleen voor particuliere graven, niet voor algemene graven. Een begraafplaats moet rechthebbenden of nabestaanden informeren over de voorgenomen ruiming van een graf, maar zonder inzage in het BRP is dit vaak moeilijk. Bij algemene graven is de opdrachtgever soms niet bekend. Dit gebeurt vaak wanneer een echtgenoot de opdrachtgever is en na de grafrustperiode van de eerste overledene ook zelf is overleden. Wanneer nabestaanden niet geïnformeerd kunnen worden, kan de begraafplaats besluiten tot ruiming van het graf, waarna nabestaanden achteraf aangeven dat zij het graf liever hadden willen behouden.

****Advies:**** Maak het mogelijk dat, in het kader van verwantheidsonderzoek, informatie kan worden verstrekt. Sta ambtenaren toe om adresgegevens te delen met begraafplaatsbeheerders.

****Suggestie:**** Vanwege het belang voor nabestaanden zou de begraafplaatsadministratie een ambtenaar van de burgerlijke stand moeten kunnen vragen om via het BRP een onderzoek naar nabestaanden te starten. Deze nabestaanden kunnen vervolgens via de berichtenbox een kort bericht ontvangen dat de begraafplaats in verband met het vervallen van grafrechten of ruiming van het graf contact wenst. Het staat de ontvanger van het bericht vrij om hierop te reageren. Dit proces zou ook kunnen worden onderzocht voor verwantheidsonderzoeken.

****Controle en veiligheid****

****Advies:**** Onderzoek of controle en veiligheid verder verbeterd kunnen worden.

****Toelichting:**

De controle op de Wet op de lijkbezorging is minimaal. Deze wet valt onder de bijzondere wetten, maar weinig politiemensen hebben kennis van de inhoud. Hoewel het vaak goed gaat, tonen incidenten in binnen- en buitenland aan dat het soms mis kan gaan. Overtredingen worden vaak niet opgemerkt. De belangrijkste redenen om af te wijken van de regels zijn:

1. De wens om nabestaanden niet teleur te stellen
2. Onwetendheid
3. Geen verantwoordelijkheid nemen
4. Tegenwerking vanwege extra werk
5. Geringe kans op ontdekking
6. Het ontbreken van een meldpunt
7. Financieel gewin en kostenbesparing

****Toelichting:****

1. ****De wens om nabestaanden niet teleur te stellen****

Veel zelfstandige uitvaartverzorgers proberen zich te onderscheiden door in te gaan op alle wensen van nabestaanden, zelfs als deze wettelijk verboden zijn. Dit kan leiden tot overtredingen, zoals het meebegraven van klein chemisch afval of het overtreden van ARBO-regels. Tijdens de coronacrisis bleek dat zelfstandige uitvaartverzorgers soms minder strikt omgingen met de regels, wat werd gebruikt als concurrentievoordeel.

2. ****Onwetendheid****

De kennis van de wet is beperkt. Waar rechtskennis vroeger deel uitmaakte van de opleiding tot uitvaartverzorger, wordt dit tegenwoordig minder belangrijk geacht. Nabestaanden zijn zich vaak niet bewust van wat een uitvaartverzorger wel en niet mag doen.

Ook gemeenten zijn zich vaak niet bewust van hun controletaak, aangezien deze in de huidige wet niet expliciet wordt genoemd, hoewel deze taak wel is vastgelegd.

Er zijn inmiddels meerdere opleidingsinstituten, die zich ieder op hun eigen manier onderscheiden. Sommige opleiders besteden bewust minder aandacht aan wetskennis, omdat zij vinden dat de wensen van nabestaanden voorrang moeten krijgen of dat dit de rouwverwerking bevordert. Hierdoor wordt in hun opleidingen soms bewust voorlichting gegeven die niet volledig in lijn is met de wet. Deze visie, waarbij de nadruk ligt op de rouwverwerking en de wensen van nabestaanden, heeft als gevolg dat de naleving van de wet in het gedrang komt.

Deze visie benadrukt de bewuste keuze van sommige opleiders om de nadruk te leggen op de wensen van nabestaanden en de rouwverwerking, ook als dit ten koste gaat van de naleving van de wet.

3. ****Geen verantwoordelijkheid nemen****

Veel uitvaartverzorgers beschouwen naleving van bepaalde regels niet als hun verantwoordelijkheid. Sommigen negeren regels uit loyaliteit naar nabestaanden of om ongemak te vermijden, tenzij er financiële consequenties aan verbonden zijn, zoals bij het verwijderen van batterijen voor een crematie. Er worden soms waardevolle voorwerpen of asbussen meegegeven zonder melding.

4. ****Tegenwerking vanwege extra werk****

Als een arts een onjuiste verklaring afgeeft, betekent dit extra werk voor de uitvaartverzorger. Veel uitvaartverzorgers vermijden dit werk door zelf de fout te corrigeren zonder melding te maken. Ook wanneer een verklaring van natuurlijk overlijden niet strookt met het verhaal van nabestaanden, wordt dit zelden gemeld.

5. ****Geringe kans op ontdekking****

De kans dat overtredingen worden opgemerkt, is klein, mede door zakelijke relaties tussen overtreders en controleurs. Illegale handelingen, zoals het meebegraven van voorwerpen, komen vaak pas aan het licht na de grafrustperiode.

6. ****Het ontbreken van een meldpunt****

Er is momenteel geen specifiek loket waar overtredingen en misstanden kunnen worden gemeld.

7. ****Financieel gewin en kostenbesparing****

Uitvaarten zijn duur, en zowel ondernemers als consumenten proberen soms kosten te besparen, wat kan leiden tot overtredingen. Bij een uitvaartverzorger in Voorburg kwam bijvoorbeeld aan het licht dat, hoewel geen strafbare feiten werden gevonden, met meer kennis en onderzoek mogelijk wel problemen ontdekt zouden zijn. De regels van de ARBO-wetgeving worden ook soms overtreden, bijvoorbeeld wanneer personeel overbelast raakt door het gewicht van een overledene. Hierop zou meer toezicht moeten komen.

****Veiligheid en bescherming van de volksgezondheid****

Het voorstel bevat maatregelen om de gezondheid van nabestaanden en personeel te beschermen. Dit is positief, maar er zijn nog geen regels over hoe om te gaan met een overledene als de uitvaart na meer dan vijf dagen plaatsvindt. Mogelijk gaat de wetgever ervan uit dat nabestaanden zelf geen risico nemen door opbaring zonder koeling of Thanatopraxie-behandeling. Dit kan echter een risico

vormen voor de volksgezondheid. Het zou goed zijn om vast te leggen hoe lang een overledene zonder conserverende maatregelen mag worden opgebaard.

Door ontkerkelijking krijgen kerken nieuwe bestemmingen. Soms gaat het kerkhof rond de kerk mee over naar de nieuwe eigenaar, die bijvoorbeeld een woonfunctie voor de kerk realiseert. Beheer van het kerkhof wordt dan overgedragen, maar kennis van de regels ontbreekt vaak. Dit vraagt om

****Controle op handelingen die buiten het beroep vallen****

Omdat de functie van uitvaartverzorger niet duidelijk is afgebakend, voeren sommige uitvaartverzorgers taken uit die eigenlijk zijn voorbehouden aan professionals met een BIG-registratie. Zo houden sommige uitvaartverzorgers zich bezig met rouwverwerking, terwijl deze begeleiding onder de verantwoordelijkheid van gekwalificeerde psychologen met een BIG-registratie zou moeten vallen. Geadviseerd wordt dat de wetgever hier strikter toezicht op houdt, om te waarborgen dat rouwverwerking professioneel en volgens de wettelijke vereisten plaatsvindt.

.Controle op bij het sluiten de kist of het lijkomhuysel****

Het sluiten van de kist is het laatste moment om de identiteit van de overledene te verifiëren en te voorkomen dat er verboden voorwerpen worden meegegeven. Personen die de overledene in de kist leggen, zouden hiervoor verantwoordelijk moeten zijn. Naar Amerikaans voorbeeld zouden zij een verklaring moeten afleggen dat zich in de kist uitsluitend het lichaam van de overledene bevindt. Dit voorkomt dat klein chemisch afval, zoals batterijen of pacemakers, geld, waardevolle papieren, of een niet-geregistreerde asbus wordt mee begraven, gecremeerd, of gehydrolyseerd. In de VS hebben uitvaartverzorgers hiervoor een speciale licentie. Voor overledenen die vanuit het buitenland naar de VS worden vervoerd, moet de buitenlandse uitvaartondernemer tegenover de consul zweren dat zich in de kist uitsluitend het lichaam van de overledene bevindt.

Artikel 15 zou uitgebreid kunnen worden door de personen die de overledene in de kist leggen deze verantwoordelijkheid te geven. Het zou echter nog beter zijn om hiervoor een speciale functionaris aan te stellen. Dit zou slechts een kleine stap terug zijn naar de situatie van vóór de nieuwe wet, waarin bij crematie de aanwezigheid van een tweede arts verplicht was om een schouw uit te voeren en de kist te sluiten en te verzegelen. Deze regeling had echter nadelen: de tweede schouw werd meestal uitgevoerd door een GGD-arts, die niet alleen de identiteit moest vaststellen, maar ook moest controleren of zich enkel het lichaam van de overledene in de kist bevond. Dit was niet alleen belastend voor de arts, maar doordat de kist daarna verzegeld moest worden, was afscheid na het sluiten van de kist vrijwel niet meer mogelijk.

Deze uitvaartverzorger zou beëdigd moeten zijn en mag niet werkzaam zijn in het bedrijf dat de uitvaart verzorgt, noch een familielid van de overledene zijn. Dit kan bijvoorbeeld goed worden ingevuld door gepensioneerde uitvaartverzorgers met ruime ervaring. Op deze manier wordt slechts een klein onderdeel van de uitvaart belast, zonder de keuzevrijheid van nabestaanden wezenlijk te beperken. Nabestaanden kunnen nog steeds de rest van de uitvaart laten verzorgen door burenhulp of andere partijen. Dit is vergelijkbaar met uitvaartverzorgers die nabestaanden bijstaan die zoveel mogelijk zelf willen doen, bijvoorbeeld door te helpen met het papierwerk en andere administratieve zaken.

****Verlof tot lijkbezorging****

****Advies:**** Behoud de verschillende typen verloven.

****Toelichting:****

Het voorstel om de diverse verloven samen te voegen brengt een verhoogd risico met zich mee. Het ontbreken van een specifiek uur van overlijden op het verlof kan leiden tot misbruik. Wanneer een ambtenaar een verlof afgeeft zonder tijdstip, heeft de beheerder van het crematorium geen mogelijkheid om te controleren of de crematie niet binnen de wettelijk vereiste 36 uur na overlijden plaatsvindt. Dit maakt het makkelijker om deze regel te omzeilen.

****Keurmerk en Geschillencommissie****

Hoewel het Keurmerk Uitvaartzorg claimt dat 75% van alle uitvaarten door keurmerkondernemingen worden uitgevoerd, is slechts een beperkte groep ondernemers bij het keurmerk aangesloten. Het keurmerk vertegenwoordigt hoofdzakelijk grotere ondernemingen, terwijl veel kleine uitvaartverzorgers ervoor kiezen geen lid te worden. Deze kleinere ondernemers geven vaak aan dat de kosten van deelname te hoog zijn.

De geschillencommissie, die bemiddelt bij conflicten tussen uitvaartverzorgers en nabestaanden, staat alleen open voor keurmerkaangesloten uitvaartverzorgers. Dit beperkt de toegankelijkheid voor klanten van niet-aangesloten uitvaartverzorgers, die niet van de geschillencommissie gebruik kunnen maken. Bovendien worden de kosten van een geschil altijd bij de uitvaartverzorger in rekening gebracht, zelfs als deze in het gelijk wordt gesteld. Veel uitvaartondernemers vinden deze kosten te hoog en onredelijk, waardoor het voordeliger is om een geschil voor te leggen aan de kantonrechter in plaats van de geschillencommissie.

Om deze situatie te verbeteren, zou de wetgever enkele maatregelen kunnen overwegen:

1. ****Stimuleren van Keurmerkdeelname voor Kleine Ondernemers****

De wetgever kan het keurmerk aantrekkelijker maken voor kleinere ondernemers door bijvoorbeeld subsidies of financiële tegemoetkomingen voor keurmerklidmaatschap aan te bieden. Dit kan het aantal keurmerkuitvaartverzorgers vergroten en klanten de zekerheid bieden dat ook bij kleinere uitvaartverzorgers voldaan wordt aan kwaliteitsstandaarden.

2. ****Openstelling Geschillencommissie voor Niet-Keurmerkaangesloten Ondernemers****

Een tweede mogelijkheid is de geschillencommissie open te stellen voor alle uitvaartverzorgers, onafhankelijk van keurmerklidmaatschap. Dit zou nabestaanden betere toegang geven tot een neutrale bemiddelingsinstantie, ongeacht bij welke ondernemer zij hun uitvaart laten verzorgen. Dit kan ook leiden tot meer consistentie en vertrouwen in de sector.

3. ****Herziening van de Kostenverdeling bij Geschillen****

De wetgever zou de mogelijkheid kunnen verkennen om een deel van de geschilkosten te vergoeden of aan te passen, vooral wanneer de uitvaartverzorger in het gelijk wordt gesteld. Een herziening van

de kostenverdeling kan voorkomen dat uitvaartverzorgers door de hoge geschilkosten ontmoedigd worden om naar de geschillencommissie te stappen.

4. ****Promotie van een Neutraal Kwaliteitskeurmerk****

De wetgever kan een eigen neutraal keurmerk ontwikkelen of ondersteunen, dat voor alle uitvaartverzorgers toegankelijk is en dat klanten inzicht biedt in de kwaliteit van de dienstverlening. Hierdoor krijgen consumenten meer keuzevrijheid, en worden zowel grote als kleine ondernemers op eerlijke wijze beoordeeld en gecertificeerd.

Met deze maatregelen kan de wetgever bijdragen aan een transparantere, toegankelijker en meer klantgerichte uitvaartsector.